Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 8 2 5 3 1 2 2

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Petek, 29. avgust 2008 / 120 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 5 filozofskih besedil, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

Pišite **v izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepišite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z nič (0) točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2008

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

OBRNITE LIST.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA FILOZOFSKEGA BESEDILA

Izberite besedilo iz dela, ki ste ga obravnavali na pripravah (za Platonovo *Državo* sta na voljo dva različna prevoda istega besedila – izberite prevod, ki ste ga uporabljali na pripravah). V njem se obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar v obliki eseja, ki naj bo dolg najmanj 600 besed; odlomka ne obnavljajte, temveč razložite, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, umestite jo v širši **tematski in pojmovni okvir** celotne knjige (**ne obnavljajte celotne knjige**, temveč predstavite le tisto, kar je nujno potrebno za razumevanje odlomka) ter poskušajte razviti in utemeljiti svoj komentar dane rešitve. Del besedila in nekateri pojmi so tiskani poudarjeno – v komentarju jim namenite posebno pozornost.

PLATON: DRŽAVA

Prevod Jožeta Košarja

In sedaj pomisli, kaj bi bilo z njimi, ko bi se ***osvobodili, odvrgli okovje in se otresli nevednosti***. Lahko bi se zgodilo samo to. Ko bi bil kdo od njih osvobojen in prisiljen, da takoj vstane, obrne glavo, zapusti svoj prostor in pogleda proti svetlobi, ko bo pri tem občutil ***bolečino*** in zaradi svetlobnega blišča ne bi mogel gledati ***stvari, katerih sence*** je prej videl – kaj misliš, da bi odgovoril, če bi mu kdo rekel, da je prej gledal samo prazne ***ničevosti***, zdaj pa da je ***bliže resničnosti*** in bolje vidi, ker je njegov pogled obrnjen k ***resničnim stvarem***? In ko bi mu tedaj kdo pokazal ***posamične stvari*** in ga vprašal, kaj pomenijo – ali ga ne bi s tem spravil v zadrego, ker je slej ko prej prepričan, da je bilo to, kar je prej gledal, resničnejše kakor to, kar mu zdaj kažejo? (VII, 1; 237)

Prevod Gorazda Kocijančiča

»Pomisli torej,« sem rekel, »do kakšne osvoboditve iz vezi in ozdravitve od nespameti bi prišlo, če bi se jim dejansko pripetilo nekaj takšnega: nekoč bi bil nekdo osvobojen (vezi) in bi bil prisiljen, da nenadoma vstane ter zasuče glavo, da stopa in zre proti svetlobi; ob vsem tem početju bi trpel ***bolečine*** ter zaradi sijaja ne bi mogel gledati tistih ***stvari, katerih sence*** je prej gledal. Kaj bi po tvojem mnenju dejal ta človek, če bi mu kdo povedal, da je tedaj gledal ***utvare***, zdaj pa je že nekoliko ***bliže Bivajočemu*** in da gleda pravilneje, ker je obrnjen k bolj ***bivajočim resničnostim***? In kaj šele, ko bi mu pokazal ***sleherno od mimoidočih stvari*** ter bi ga z vprašanji silil, naj vendar odgovori, kaj je to? Se ti ne zdi, da bi bil v zadregi in bi imel tisto, kar je prej gledal, za mnogo resničnejše od tega, kar mu zdaj kažejo?« (515c-d)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

To se torej – lahko rečemo – ujema s poprejšnjimi trditvami kot tudi z resničnostjo. Takšna dejavnost je namreč najboljša, kot je tudi ***razum najboljši od vseh moči, ki so v nas***, in kot so predmeti razumskega spoznanja najboljši od vsega, kar lahko spoznamo. Poleg tega je takšna dejavnost tudi najbolj trajna: v razglabljanju lahko brez prestanka vztrajamo dlje kot v kaki drugi dejavnosti.
Dalje. Po našem prepričanju je srečnost združena tudi z uživanjem. ***Vsekakor je dejavnost v skladu z modrostjo tista, ki more izmed vseh dejavnosti, kar jih je v skladu z vrlino, nuditi najslajše uživanje.*** In filozofija lahko – po splošnem mnenju – nudi zares čudovite užitke, tako v pogledu neskaljenosti kot v pogledu dolgotrajnosti. (1177a, 315)

DESCARTES: MEDITACIJE

Kaj pa, če sem v aritmetiki ali geometriji opazoval kaj zelo enostavnega in lahkega, na primer, da je dva in tri pet in podobno, ali nisem vsaj tega ***sprevidel dovolj jasno in mogel trditi, da je resnično***? Pozneje sem sodil, da je treba o teh rečeh dvomiti samo zato, ker mi je prišlo na misel, da je utegnil kak bog vsaditi vame tako naravo, da se ***motim tudi o tistih rečeh, ki se zde kar najbolj očitne***. (III/4)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

V presojanju tega, kar je ***dobro ali zlo samo na sebi***, za razliko od tega, kar je mogoče tako poimenovati ***le v odnosu do blagra ali hudega***, so pomembne tele točke. Načelo uma je bodisi že ***samo na sebi mišljeno kot določitveni razlog volje***, ne oziraje se na možne objekte zmožnosti želenja (torej le z zakonito formo maksime), in v tem primeru je to načelo praktični zakon a priori, čisti um pa je predpostavljen kot sam zase praktičen. ***Zakon določa v tem primeru voljo neposredno***, dejanje, ki je v skladu z zakonom, pa je *samo na sebi dobro*, volja, katere maksima vselej ustreza temu zakonu, je ***dobra absolutno, z vsakega gledišča*** in je ***najvišji pogoj vsega dobrega***. (63)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Dejstvo je, da sem se že kot trinajstletni deček ukvarjal s problemom izvora zla: v letih, ko imamo »napol otroške igre, napol boga v srcu«, sem mu posvetil svojo prvo literarno igro, svojo prvo filozofsko pisno vajo – in kar se tiče moje takratne »rešitve« problema, sem, torej, kot se spodobi, izkazal ***bogu čast in ga naredil za očeta zla***. (...) Na srečo sem se zgodaj naučil ločevati teološki predsodek od moralnega in nisem več iskal izvora zla *izza* sveta. Nekaj historičnega in filološkega šolanja, vštevši prirojeni izbirčni smisel za psihološka vprašanja nasploh, je v kratkem spremenilo moj problem v drugačnega: ***pod kakšnimi pogoji si je človek izmislil vrednostni sodbi – dobro in zlo? in kakšno vrednost imata sami?*** Sta doslej zavirali ali pospeševali človeško blaginjo? Sta znak stiske, obubožanja, izrojenosti življenja? Ali nasprotno, se v njima kaže polnost, moč, življenjska volja, njen pogum, njeno zaupanje, njena prihodnost? (209)

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

Prazna stran